

YEREL YÖNETİMLER ve KATILIM*

Vedat YILMAZ¹
Cüneyt TELSAC²

ÖZET

Devletin tek merkezden yönetilmesi, kamu politika ve hizmetlerinin etkinliğini yansıtmak açısından yeterli olmayabilmektedir. Fonksiyonel olarak bu tarz bir yönetim şekli, mahalli hizmetlerin çeşitliliği ve birbirinden farklı ihtiyaçları sebebiyle etkinlik kazanamamaktadır. Yerel hizmetlerin, yerel birimler tarafından yapılması; yerindelik ilkesi gereği doğal olarak verimliliği arttıracak ve hedeflenen yönetim biriminin daha doğru, hızlı ve katılımcı bir çözüm üretmesine imkân sağlayacaktır. Başka bir bakış açısıyla, yerel yönetimlerin merkezi hükümet tarafından güçlendirilmesi, merkezi hükümetin iş yükünü de azaltacak ve bu sayede daha önemli ve ulusal politikalara odaklanmasını sağlayacaktır. Bunun yanı sıra yerel yönetim birimlerinin girişimcilik bakımından mevcut fırsatları çok daha etkin ve hızlı değerlendirebileceğini de unutmamak gerekir. Zira Anglo-Sakson toplumların gelişimindeki en önemli yapı taşlarından birinin, girişimcilik olduğunu da belirtmek gerekir.

Literatür taraması ve gözlem yöntemi kullanılarak hazırlanan bu çalışmada yerinden yönetim ve vatandaş katılımının önemi gündeme getirilmeye çalışılmıştır. Yerel yönetimlerin üstlendiği demokratik roller ve kamu hizmetlerinin halka sunulması bakımından vatandaşın ilk erişim sağladığı yönetim unsurları olması sebebiyle; yerel halkın yönetime katılmasının ilk aşamasını oluşturmaktadır. Demokratik açıdan yerel yönetim birimlerinin varlığı, ülkelerin aşırı merkezîyetçi bir yapıya bürünmelerini engellemek bakımından hayati bir fren-denge görevi üstlenmektedir. Yerel toplulukların kendi içinde barındırdığı farklı sorun ve ihtiyaçlarla beraber halkın yönetime katılma isteği; yerel yönetimlerin varlıklarını açıklamak açısından en önemli argümanları oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Yönetim, Demokrasi, Katılım.

* Bu çalışma, 20.04.2021 tarihinde Middle East International Conference On Contemporary Scientific Studies-V kongresinde sunulan Yerinden Yönetim ve Katılım başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

¹ Vedat Yılmaz, Doç. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, vedatyilmaz1977@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4624-9824.

² Cüneyt Telsac Doktorant, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü, cuneyttelsac@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4133-4846, (Sorumlu Yazar).

LOCAL GOVERNMENTS and PARTICIPATION

ABSTRACT

Managing the state from a single center may not be sufficient to reflect the effectiveness of public policies and services and their responses in society. Functionally, this type of management cannot gain efficiency due to the diversity and different needs of local services. In this respect, performing local services by local units in accordance with the principle of locality will increase efficiency and enable the targeted management unit to produce a correct, fast and participatory solution to the needs. From another point of view, empowering the local units by the central government will also reduce the workload of the central government and will enable it to focus on more important and national policies. In addition, it should not be forgotten that local government units can evaluate the existing opportunities in terms of entrepreneurship much more effectively and quickly. It should be noted that one of the most important building blocks in the development of Anglo-Saxon societies is entrepreneurship.

In this study, which was prepared using the literature review and observation method, the importance of decentralization and participation was tried to be brought to the agenda. It constitutes the first stage of the participation of local people in the administration, as the democratic roles assumed by local governments and the governance elements that citizens have first access to in terms of providing public services. From democratically, the existence of local government units is a vital brake-balance task in preventing countries from becoming overly centralized. The request of the people to participate in the administration, together with the different problems and needs of local communities; It constitutes the most important arguments in terms of explaining the existence of local governments.

Keywords: *Local Government, Democracy, Participation.*

EXTENDED ABSTRACT

Local governments have historically emerged together with states and have become a tradition in terms of carrying out some services as a part of the state. Local governments are legal structures that benefit local people living on a specific geography, and benefit from administrative autonomy through elected decision-making bodies in local issues that concern them, and have their own private revenues and a budget of their own. Local governments constitute one of the most important arguments in terms of public administration in our age, because of how the local people want to be governed and the power of representation that follows. We can consider local governments as one of the basic elements that provide efficiency and effectiveness in their contribution to democracy and in the provision of local services. In terms of the principle of decentralization, there is a structure that is involved in the delivery of public services to the public, as well as allowing local community members to take a

role in decision-making processes. These qualities have made local governments indispensable institutions of democracy.

The values on which local governments are based are often mentioned together with the concepts of freedom, participation and efficiency. It should be noted that freedom does not mean freedom in the individual sense, but for the entire local community. The importance of participation is, in this sense, participation in local governments, that is, society is superior to the individual. The effective provision of local services is also the reason for the existence of local governments. It is possible to list the reasons for the existence of Local Governments as political, administrative and social.

Autonomy stems from the legal personality of the local government unit and there are three main differences. These; It expresses it as having separate duties and functions from the central government, being able to make financial decisions and the central government's limited power of guardianship. In terms of another area of autonomy is the concept of autonomy of the people. In this type, it is in the form of determining the area of activity of local governments by the local bodies in that geography and that these bodies are supervised by the local people, not under the central guardianship. The word in Western languages is used to express both the citizen and the countryman who lives in the same local unit, that is, in the city. Local units create an environment where direct democracy can be implemented in a participatory method.

Public participation is one of the most effective reasons that make local governments valuable and their emergence. Today, examples such as city councils, establishment of civic initiatives and establishing relations of various platforms with local governments are some of the opportunities provided by local governments in terms of participation. The underlying fact that local governments have a vital importance in terms of democracy is the power of the local community to influence the decisions taken and its willingness to control. The search for freedom against the central authority by local governments is to ensure that they want to act on their own to a certain extent and in this way enable them to make their own decisions. Of course, public participation must take place in order to achieve this. In the classical management approach, the participation of the people in the administration can be very formal and limited in the form of elections, referendums and meetings, but this situation can be done locally in a much more diverse way and directly.

In today's local government understanding, governance; it is the dominant paradigm that puts the phenomenon of participation in the foreground as its focal point. Governance concept; It is expressed in terms such as accountability, participation, decentralization and transparency. It emphasizes the participation of not only central organizations and local governments, but also non-governmental organizations, private entrepreneurs and non-profit organizations in management. Governance in terms of guiding and managing society; It refers to the transfer of responsibility from the state to civil society.

Basically, unlike central governments, local government units cannot remain indifferent to the demands and preferences of the people. Local people take a more active role against the local administrative unit of that region. In order to develop democratic life, necessary participation opportunities should be continuously improved and kept open. The people are a stakeholder of the local government. A German proverb is says "urban air frees people". This reference indicates that a link has been established between local governments and freedom. The sense of loyalty to the city and citizenship is getting stronger thanks to participation in the city's decision and management mechanisms.

1. GİRİŞ

Yerinden yönetim kavramı gerek kamu yönetiminin gerek siyaset yönetiminin ortak konularından birini oluşturmaktadır. Özellikle haklın ortak veya türdeş yapısı bulunmayan ülkelerde yerinden yönetim veya yerel özerklik kavramları son derece önem kazanmaktadır. Belirli bir coğrafya veya topluluğun birbirinden farklı ve bağımsız hizmetlere ihtiyaç duyacağı ve bakımdan yerel halkın kendi istek ve yönelimleri doğrultusundan karar mekanizmalarına dâhil olması en temel demokrasi unsurunu oluşturmaktadır.

Tüm siyasal otoritenin merkezde toplanması çoğulcu bir demokrasi açısından uygun olmadığı gibi siyasal sistemin çoğulculuğunu sağlamanın en pratik yolu otoritenin paylaşılmasıyla mümkün olabilmektedir. Yerel halkın kendi yönetim organları eliyle tercihte bulunması demokratik açıdan çok değerlidir. Heywood, merkezi otoritenin sahip olduğu iktidara karşı, yerel yönetimlerin çok önemli bir siper rolü üstlendiğini ve bu bakımdan merkezi yönetimin gücünü yayararak koruduğunu ve bir tür frenleme- dengeleme sistemi oluşturduğunu ifade eder (2007:231). Yerel düzeyde siyasi ve idari açıdan yönetime katılma daha aktif ve etkili olmaktadır (Eryılmaz, 2016; 173).

Bu çalışma, yerel yönetimlerin vatandaşın karar ve yönetim mekanizmasına katılımının sağlanmasındaki hayati rolünü, önemini ve toplumsal açıdan sağladığı kazançları ele almaktadır. Yöntem olarak literatür taraması, gözlem ve içerik analizi kullanılmıştır.

2. YEREL YÖNETİMLER

Yerel yönetimler tarihsel olarak devletlerle beraber ortaya çıkmış ve devletin bir parçası olarak bazı hizmetlerin yürütülmesi bakımından gelenek halini almıştır (Ökmen ve Parlak, 2015: 405). Yerel yönetimler belirli bir coğrafya üzerinde yaşayan yerel halka, kendilerini ilgilendiren yerel hususlarda, seçimle iş başına gelen karar organları vasıtasıyla

yönetmeliklerden faydalanan, kendi özel gelirleri ve kendine ait bir bütçesi bulunan tüzel yapılardır. Yerel yönetimler çağımızda kamu yönetimi açısından, yerel halkın nasıl yönetilmek istediği ve bunu takip eden temsil gücü sebebiyle en önemli argümanlardan birini oluşturmaktadırlar. Yerel yönetimleri, demokrasiye sağladıkları katkı ve yerel hizmetlerin sunulmasında verimlilik ve etkinliği sağlayan temel unsurlardan biri olarak değerlendirebiliriz. Yerinden yönetim ilkesi bakımından, kamu hizmetlerinin halka ulaştırılmasında görev alan, bunun yansısı yerel topluluk üyelerinin karar süreçlerinde rol alabilmelerine imkân tanıyan bir yapı söz konusudur. Sahip oldukları bu nitelikleri, yerel yönetimleri, demokrasinin vazgeçilmez kurumları haline getirmiştir.

Yerel yönetimlerin iki türlü tanımı yapılmaktadır. Buna göre merkezde bulunan özek yönetimin, kendisinden uzakta bulunan yönetim birimlerine bazı yetkilerini devretmesi yoluyla gerçekleşir ki buna yetki genişliği ‘‘yetki göçerimi’’ ilkesi denir. Diğer bir tanım ise seçimle iş başına gelen yönetim organlarına sahip siyasi, hukuki ve mali tasarrufları bulunan gerçek yerel yönetimler ‘‘yetki göçürümünün yapıldığı’’ olarak ifade edilir (Keleş, 2020: 23) . Yerinden yönetimin iki türü olduğu kabul görmektedir. Bunlar (Keleş, 2020: 24; Ökmen ve Parlak, 2015: 129-130):

1. Siyasi Yerinden Yönetim: Bir başka ifadeyle Siyasi Adem-i merkeziyet denilen bu türde anayasalarca belirlenmiş özerk yada yarı özerk statüye sahip daha çok federal devletlerde görülen bir yapı oluşmaktadır.
2. İdari Yerinden Yönetim: Yasama ve yargı güçleri merkezi otoritede toplanmakla beraber sadece yönetmelik olarak bir takım yürütmeye ilişkin yetkileri bulunmaktadır.

İdari yerinden yönetim bakımından da iki türü bulunmaktadır. Bunlar (Keleş, 2020: 25; Ökmen ve Parlak, 2015: 131):

- a) Hizmet Yönünden Yerinden Yönetim: Bu türde işlev yönünden yerinden yönetim olgusu söz konusudur. Bunlara üniversiteler olduğu gibi Kamu İktisadi Teşebbüsleri de örnek olarak sunulabilir.
- b) Yer yönünden Yerinden Yönetim: Mahalli Âdem-i Merkeziyet olarak ta bilinen bu türde merkezi yönetimin dışında mal varlıklarına, özel bütçelere ve az da olsa kendi gelir kaynaklarına sahiplerdir. Bu tanıma belediyeler ve köy yönetimleri örnek olarak gösterilebilir.

Yerel yönetimler tarafından yapılacak kamu hizmetlerinin kapsamı: Sayısı, türleri, niteliği, bulunduğu ülkenin tarihsel gelişim süreci, siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel ve coğrafi koşulları itibariyle oluşur (Keleş, 2020: 46).

2.1. Yerel Yönetimlerin Varlık Nedenleri

Yerel yönetimlerin dayandığı değerler çoğunlukla özgürlük, katılım ve etkinlik kavramlarıyla beraber anılmaktadır. Şunu belirtmek gerekir ki özgürlükten kasıt bireysel anlamda özgürlük değil yerel bir topluluğun tamamı için ifade edilmektedir. Katılımın önemi ise bu manada yerel yönetimlere katılım yani toplumun bireye kıyasla daha üstün olduğu şeklindedir. Yerel hizmetlerin etkin bir şekilde sunulması da yerel yönetimlerin varlık sebeplerini oluşturmaktadır (Keleş, 2014: 51-52). Yerel Yönetimlerin varlık sebeplerini siyasal, yönetsel ve toplumsal olarak sıralamak mümkündür (Keleş, 2014: 25-29):

- **Siyasi Nedenler:** Siyasi açıdan topluluklar kendilerine özgü değerleri bir arada tutabilmek için ayrı yönetimler kurma eğilimde bulunmaktadırlar. Bu noktada toplulukların sahip oldukları inanç, dil ve ırk gibi etmenler ana sebepler olarak gözükmektedir. Gelişmekte olan bazı ülkelerin neden yerinden yönetime geçmeye çalıştıkları yada çalışmadıklarına dair birkaç örnek vermek gerekirse (Shah ve Thompson, 2004: 3): Etnik çatışmaların yarattığı siyasi krizler, bölgesel sorunların yarattığı siyasi krizler, bütçe açıklarının yükünün alt birimlere atılması, siyasi dönüşümler, otokraziye dönüşe engel olma gibi nedenler oluşturmaktadır.
- **Yönetsel Nedenler:** Tüm kamu hizmetlerinin tek merkezden idare edilmeye çalışılması son derece güçtür. Kamu hizmetlerinde etkinlik sağlayabilmek açısından bir dengeye ihtiyaç vardır. Bu etkinliğin sağlanabilmesi için:
 - Hizmet alanının ve sınırlarının büyüklüğünün optimal şekilde düzenlenmesi gerekmektedir,
 - Para ve kaynak savurganlığının engellenmesi, gereksiz yönetim birimlerinin kapatılması,
 - Her yerel yönetime kapasiteleri ve imkânları ölçüsünde onların en iyi ve doğru yapabilecekleri yerel hizmetleri devretmek gerekmektedir.

-Sağlık, su, enerji, eğitim, imar, planlama ve kültür gibi hizmetlerin yapılabilmesi için gereken uygun büyüklükler farklıdır zira hangi hizmetin ne kadar büyük bir ölçüde birime ihtiyaç duyduğu mühim bir konudur.

- **Toplumsal Nedenler:** Kentler, ekonominin canlı olduğu ve ticari aktivitelerin yoğun yaşandığı yerlerdir. Bu gün tanık olduğumuz modern kentlerin ortaya çıkışı, sanayileşmede meydana gelen hızlı gelişim ve teknolojik ilerlemelere kendisini göstermiştir. Bu bakımdan hızlı sanayileşme ve kentleşme yerel yönetimlerin gelişmesi açısından pozitif bir etki yaratma potansiyeli taşımaktadır (Yılmaz, 2019: 121). Bir yöre halkının ne kadar demokratik, eşitlikçi ve katılımcı eğilimlere sahip olup olmadığı da yaşadıkları bölgenin yerel yönetimler açısından gelişmesinde etkindir. Nitekim bazı ülkelerde okur yazarlık ve gelişmişlik düzeyinin düşük olması, bu ülkelerin merkezi yönetimlerince, yerel yönetim birimleri oluşturmamak açısından bir bahane yada kaçış yolu olabilmektedir (Keleş, 2014:28).

Şekil 1: Yerinden Yönetim İçin Motivasyonlar

Motivasyon	Ülkeler veya Bölgeler
Meydana Gelen Siyasi Dönüşüm ve Ekonomik Sorunlar Kaynaklı	Rusya, Orta ve Doğu Avrupa Ülkeleri
Etnik Çatışmaların Kaynaklı Siyasi Krizler	Nijerya, Sri Lanka, Bosna- Hersek, Etiyopya, Filipinler
Bölgesel Çatışmaların Kaynaklanan Siyasi Sorunlar	Uganda, Meksika, Endonezya, Madagaskar, Mali, Senegal
Katılım Sağlamak Amacıyla	Bolivya, Hindistan, Pakistan, Arjantin, Brezilya, Filipinler
Avrupa Birliği Üyeliğine İlgili	Çekya, Slovakya, Macaristan, Polonya
Siyasi Hamleler Nedeniyle	Peru, Pakistan
Ekonomik Krizlerden Dolayı	Pakistan, Rusya, Endonezya
Hizmet Sunumunun İyileştirilmesi	Fildişi Sahili, Şili, Uganda
Merkezileştirmek için	Türkiye, Çin, Avrupa Birliği

Oluşan Gelir-Gider Dengesizliğinin Yükünü Alt Birimlere Yükleme	Rusya, Orta ve Doğu Avrupa
Popüler Olmayanlar İçin Sorumluluk Almamak	Afrika
Otokrasiye Dönüşe Engel Olmak için	Latin Amerika
Komünist Yönetimin Korunması	Çin
Küreselleşme ve Bilgi Çağına Geçiş	Çoğu Ülke

Kaynak: Shah, A. ve Thompson Implementing Decentralized Local Governance: A Treacherous Road with Potholes, Detours and Road Closures, Washington D.C., 2004

3.Özerklik ve Katılım

Özerklik yerel yönetim biriminin tüzel kişiliğinden (corporate autonomy) kaynaklıdır ve üç temel farklılık bulunmaktadır, Keleş bunları; merkezi yönetimden ayrı görev ve işlevlerinin olması, mali kararlar alabilmesi ve merkezi yönetimin vesayet yetkisinin sınırlı olması şeklinde ifade etmektedir (2014: 54). Diğer bir özerklik alanı açısından haklın özerkliği (civic autonomy) kavramı karşımıza çıkmaktadır. Bu türde yerel yönetimlerin etkinlik alanının bizzat o coğrafyada bulunan yerel organlar tarafından belirlenmesi ve bu organların merkezi vesayet altında değil de bizzat yerel halk tarafından denetlenmesi şeklindedir. Batı dillerindeki (citizen) sözcüğü hem vatandaşı hem de aynı yerel birimde yani kentte yaşadığı hemşerisini ifade etmek açısından kullanılmaktadır. Yerel birimler doğrudan demokrasinin katılımcı bir yöntemle uygulanabildiği bir ortam yaratmaktadır (Keleş, 1995: 10).

3.1. Yerel Özerklik

Yerel yönetim kuruluşları devlete nazaran daha küçük bir coğrafya üzerinde hizmet verirler ve merkezin idari vesayeti altında bulunurlar. Temelde merkezi yönetim ve yerel yönetim kuruluşları arasında bazı temel farklar bulunmaktadır. Bu farklılıkları Tortop vd. şu şekilde belirtmektedir (2016: 76):

- Merkezi hükümetlerin yetki ve görevleri o ülkenin anayasası tarafından düzenlenmiştir fakat bu durum yerel yönetimlerde yasa ile belirtilmiştir.
- Merkezi hükümet ulusal çapta tüm politikalardan sorumluyken, yerel yönetimler ulusal düzeyde değil daha dar kapsamda yerel hizmetler sunmaktadır.

- Merkezi yönetim kendi alanında mutlak ve tam bir yetkiyle donatılmıştır. Oysa yerel yönetimler belirli ölçülerde merkezi yönetimin denetimine sahiplerdir.

Şu halde gerçek bir özerklikten söz edebilmek için yerel yönetimlerde bulunması gereken üç koşulu Tortop vd. şu şekilde belirtmiştir (2016: 76-77):

- a) Kesin Karar Alma Yetkisi: Özerk bir yerel yönetim biriminin kesin kararlar alabilmesi ve aldıkları bu kararların bir üst makamın iznine veya onayına tabi olmaması gerekmektedir. Bir diğer ifadeyle yerel yönetimlerin karar alma hürriyetinin olması gerekmektedir. Bu bakımdan tüm yerel hizmetleri görebilmek için kanunlarda öngörülen durumların dışında da ortaya çıkabilecek yerel ihtiyaçlar doğrultusunda karar verebilmelidirler (Gül ve Özgür, 2004: 187).
- b) Organların Bağımsızlığı: Yerel yönetimlerde çalışanların merkezi yönetim karşısında bağımsız olmaları gerekmektedir. Bu bakımdan sorumlu personelin merkezi yönetimin sevk, idare ve azletmesi gibi durumlarla karşılaşılmalıdır. Elbette şunu belirtmek gerekir ki özerk bir yönetimin organları seçimle belirlenmelidir. Bu kavram özerkliğin en temel şartlarından birisini oluşturmaktadır. Demokratik ülkelerde yerel birimleri yöneten makamlara muhakkak seçimle gelen yöneticiler belirlenir.
- c) Akçal Kaynakların Bulunması: Yerel yönetimlerin sahip oldukları yetki ve görevleri doğrultusunda yeterli mali kaynaklara sahip olması gerekmektedir. Şayet yeterli mali kaynaklar sağlanamamışsa gerçek bir özerklikten söz etmek mümkün olamamaktadır.

Yerel yönetimlerde özerklik kavramının Avrupa Konseyi belgelerinde yapılan tanımına göre bir sınırının olduğu ve bu sınırları oluşturan iki ögenin ön plana çıktığını görmekteyiz. Bunları: Bir kentin etrafındaki kominleri kendi sınırlarına dâhil etmesi (annexation) ve kominlerin kendi aralarında birleşmeye zorlanması, şeklinde sıralayabiliriz. 1957 yılı tarihli Avrupa Konsey’inde yapılan Yerel Yönetimler Konferansında yerel özerkliği oluşturan temel nitelikler şu şekilde belirtilmektedir (Keleş, 2014: 55-56; Ökmen ve Parlak, 2015: 90-94):

- ✓ Yerel özgürlüklere gereken hassasiyetin duyulması gerekliliği demokratik teamüller gereği önem taşımaktadır.
- ✓ Yerel yaşamın kendisine ait bir dokusu ve özel bir yapısı bulunmaktadır. Bu yapıyı yerel yöneticilerin çoğulcu bir şekilde muhafaza etmesi ve tüm kentlilere eşit hizmet sağlaması gerekmektedir.
- ✓ Merkezi yönetimin denetim ve vesayet uygulamalarının ölçülü olması, hatta ihtiyaç halinde bağımsız yargı organlarının denetiminin sağlanması temin edilmelidir.
- ✓ Yerel yönetimlerin mali özerkliğe sahip olmaları ve bunun anayasalarca koruma altına alınması gerekmektedir.
- ✓ Halkın yaşadığı yerel birimime sahip çıkmasını sağlamak açısından kentlilik bilinci oluşturulmalıdır.

Avrupa Konsey’inde 1981ve 1984 yılları arasında hazırlanan pek çok karar tasarısında yerel özerklik ilkesinin yer alması teklif edilmiştir. Şayet yasayla açıkça belirtilmemiş veya başka bir kuruluşa verilmemiş nitelikteki yerel hizmetlerin orada bulunan yerel yönetimler tarafından sağlanması esası benimsenmiştir.

3.1.1 Avrupa Yerel yönetimler Özerklik Şartı

Merkezi yönetim ve yerel yönetimler arasındaki ilişkiyi değerlendirmek açısından Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nın kabulünü takiben demokrasinin olgunlaştırılması ve yönetimde etkinliğin sağlanabilmesinde mühim bir denge unsuru olan yerel yönetimlerin büyük ölçüde güvenceye kavuşması sağlanmıştır. Bu şartnameye dâhil olan devletler, söz konusu bağlayıcı kurallara rıza göstererek yerel yönetimlerin, her ülkenin kendi yasalarının belirlediği sınırlar ölçüsünde belirlenen siyasal ve yönetsel anlamda özerkliklerini kabul etmiş sayılmaktadırlar (Mengi & Keleş, 2013: 77). Avrupa Konsey’i daha önce hazırlanan yerel özerklik ilkelerini biraz daha ileriye taşıyarak, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı adı altında 1985 yılında yerel yönetimlerden sorumlu olan Avrupa Bakanlar Konferansında ortak bir konsensüs ile netleştirmiş ve kabul edilmiştir. Bu Şarta göre 5 küme halinde (Keleş, 2014: 56-59; Ökmen ve Parlak, 2015: 84):

1. Özerk yerel yönetim ilkesi yasalarla veya imkân varsa anayasalarca kabul edilecektir. Yerel yönetimlere bırakılmış yetkiler tamamen kendilerine ait ve bu yetkiler merkezi veya bölgesel yönetimler tarafından zayıflatılmaz veya sınırlandırılmaz. Yerel yönetimler yetki alanlarının dâhilinde

olan ve başka yönetimlere verilmemiş her konuda tam bir yetki (general competence) hakkına sahiptir. Belirli bir yerleşim alınındaki hizmetler vatandaşlara en yakın yönetimlerce sağlanmalıdır. Hizmette yerellik ilkesi sadece iki durumda terk edilebilir. Bunlar: Hizmetin görev ve kapsam niteliğinin yaratacağı mecburiyet ve yerel yönetimlerin bu hizmeti veya görevi yerine getirmek için gereken yetenek ve mali imkânlardan yoksun olmalarıdır. Yerel yönetimler, özerklikten kaynaklı haklarını; eşit bir şekilde, dolaysız, gizli ve genel oy ilkesine dayalı olarak özgürce seçilen üyelerden oluşan meclisler tarafından icra ederler ve bu kural halkoylaması veya benzeri doğrudan katılımı esas alan bir uygulamaya engel teşkil etmez. Özerk yerel yönetimler kendi iç örgütlenme yapılarını bağımsız bir şekilde oluşturabilirler. Bunları takiben önemli ilkelere bir tanesini de yerel halkın görüş ve iznine başvurulmadan yerel yönetim birimlerinin sınırlarında değişikliğe gidilemeyeceğidir.

2. Yerel yönetimlere kendi iradeleriyle üstünde tasarruf kullanabilecekleri yeterli mali imkânlar sunulmalıdır. Mali açıdan yetersiz olan yerel yönetimler desteklenmelidir. Ayrıca yasalar dâhilinde yerel yönetimler arzu ederse ulusal sermaye piyasalarından da borçlanabilirler.
3. Bu madde merkezi yönetimlerin vesayet yetkisinin anayasa ve yasalarca sınırlandırılması esasına dayanmaktadır. Bu bakımdan merkezi yönetimin denetim ve gözetim yetkilerinin ölçüsü; korunmak istenen yararların önemi ile orantılı olma gerekliliği ile sınırlıdır.
4. Yerel yönetimlere; kendi organları vasıtasıyla alınacak karar doğrultusunda, bir başka yerel yönetim ile işbirliğine gidilmesi hakkı verilmektedir ayrıca yasalara uygun olması şartıyla başka ülkelerdeki yerel yönetimlerle de işbirliğine gidilebilir.
5. Yerel yönetimler sahip oldukları ve kendilerine tanınan yetkinin kullanımı veya özerklik esaslarına dair saygı gösterilmemesi sebebiyle yargı birimlerine başvuru yapabilmektedirler.

Avrupa yerel Yönetimler Özerklik Şartı kapsamında özerk yönetimlerden anlaşılması gereken hususlardan en önemlisi bu ilkelerin devlet içinde yeni bir devlet olmalarını öngören bir belge değil, yasaların tanıdığı imkânlar ölçüsünde çerçevesinde belirli bir özerklikten yararlanan ama kesinlikle bağımsız olmayan yönetim birimleri olduklarıdır (Keleş,2014: 65).

3.2. Yerel Yönetimlerde Katılım

Yerel yönetimleri değerli kılan ve onların ortaya çıkmasındaki en etkili nedenlerden birisini halk katılımı oluşturmuştur. Günümüzde kent konseyleri, sivil inisiyatiflerin kurulması ve çeşitli platformların yerel yönetimlerle ilişkisinin kurulması gibi örnekler yerel yönetimlerin katılım açısından sağladığı olanakların birkaçıdır. Yerel yönetimlerin demokratik açıdan hayati bir öneme sahip olmasının altında yatan gerçek, yereldeki toplumun alınan kararlara etki edebilme gücü ve denetleme isteğidir. Yerel yönetimlerin merkezi otoriteye karşı bir özgürlük arayışı içinde bulunmaları onların belli bir ölçüde kendi başlarına hareket etmek istediklerini ve bu yolla kendi kararlarını alabilmelerinin önünün açılmasını sağlamaya çalışmalarıdır. Elbette bunun sağlanabilmesi için halk katılımının gerçekleşmesi gerekmektedir. Klasik yönetim anlayışında halkın yönetime katılımı seçim, referandum ve toplantılar şeklinde son derece resmi ve sınırlı olabilmekteyken bu durum yerelde çok daha çeşitli yollarla ve doğrudan yapılabilmektedir (Özer ve Önen, 2017:315).

Günümüz yerel yönetim anlayışında, yönetim; odak noktası olarak katılım olgusunu en ön plana çıkaran hâkim paradigmadır. Yönetim kavramı; hesap verebilirlik, katılım, âdem-i merkeziyetçilik, şeffaflık benzeri kavramlarla ifade edilmektedir. Yönetim sadece merkezi kuruluşların ve yerel yönetimlerin değil aynı zamanda sivil toplum örgütlerinin, özel girişimcilerin ve kar amacı bulunmayan kuruluşların da katılımını vurgular. Topluma yön vermek ve yönetmek bakımından yönetim; sorumluluğun devletten alınıp sivil topluma aktarılmasını ifade eder (Telsaç, 2020: 60).

Merkeziyetçiliğin olabildiğince azaltıldığı, yetki devrinin ön plana çıktığı (İzci, vd. 2020: 72) bu kavram için; toplum ve devlet münasebetlerinde iki taraflı etkileşime dayanan bir yönetim şekli denebilir. Yönetimin pek çok tanımı yapılmakla beraber, henüz tam olarak uzlaşmış net bir tanımı bulunmamaktadır. Eryılmaz'a göre Yönetim (2016: 60): Özel sektörün, sivil toplum kuruluşlarının ve kamu yönetiminin oluşturduğu çok yönlü bir sistem ve bu sistemin paydaşlarının aralarında oluşturduğu ilişkiler ağı ve karşılıklı etkileşimde bulunmaları şeklindedir. Yerel yönetimler yapısı gereği buldukları bölgenin halkına en yakın hizmet sunan birimler olduklarından dolayı; gerek sivil toplum, gerek özel sektör, yerel halkın katılım mekanizmasına en kolay dâhil olabildiği alanlardır. Yerel yönetimler bu yönüyle yönetim anlayışının uygulanabilmesi bakımından çok uygun birimler olarak ön plana çıkmaktadır (Ökmen ve Parlak, 2015: 31-32; Tunç vd, 2019:257).

Genel anlamda yönetim literatürüyle çok benzerlik gösteren bir diğer kavram ise iyi yönetim (good governance) dir (Eryılmaz, 2016: 61). İyi yönetimi açıklamak gerekirse; kamu sektörünün sosyal ve ekonomik kaynaklarının şeffaf, açık, hesap verebilir ve adalet unsurları bakımından katılımcı bir şekilde yönetilmesine dayanır (Telsaç, 2019: 18). İyi yönetim aynı zamanda hukukun üstünlüğünü, vatandaşın yönetime katılım ve denetimini, yerinden yönetimi, etkili çalışan ve katılımında bulunan sivil toplum kuruluşlarını, şeffaf ve hesap verebilir bir örgütlenmeyi, piyasa ekonomisini ve serbest rekabeti, kalitenin ön plana çıktığı hizmetlerin sunumunu ve teknolojik gelişmelerin takip edildiği siyasal ve ekonomik düzenin işleyişini temsil eder. Özellikle demokratik açıdan Toplumun daha katılımcı yönetilebilmesi bakımından iyi yönetim ve barındırdığı unsurlar dikkate değerdir (Kahraman vd, 2012: 121).

Katılım yönetiminin olmazsa olmaz unsurudur. Gerek sivil toplum kuruluşları gerek vatandaş devletin ortakları konumundadır. Bu duruma yeni kamu yönetimi “new public governance” çoğul devlet ya da çoğulcu devlet tanımı da yapılmaktadır. Çoğul devlet tanıyla vurgulanmak istenen kamu politikası yapmak ve hizmetlerin sunulmasında çok sayıda aktör ve sürecin bulunmasını temin etmektir (Demirci, 2012: 141). Türkiye’de yönetim konusunda atılan en belirgin adım, 1996 yılında Habitat II-İstanbul toplantısının yapılmasıdır (Kocaoğlu, 2016: 318). Yerel yönetimlerde katılım sağlanmasının faydalarını vurgulayan temel esaslar şu şekilde sıralanabilir (Akay, 2010:4):

- ✓ Katılım sayesinde yerel yönetimlerde alınan kararların kalitesini yükselir. Katılımın çok yönlü ve çok farklı bakış açılarıyla bilgi sunması ve bu bilgiler üzerinden ortaklaşa çözümler üretilebilmesi ve yenilikçi yaklaşımların ortaya çıkması bu bakımdan büyük bir zenginlik oluşturmaktadır.
- ✓ Hiç şüphe yok ki katılım toplumsal çatışmaların oluşmasını engelleyen ve uzlaşma kültürünü ön plana çıkaran bir ortam yaratmaktadır. Çok aktörle beraber alınacak kararlar kabul gören ortak bir iradeyi yansıtacağından dolayı hem daha kolay benimsenir hem daha rahat uygulanma imkânı elde edilir.
- ✓ Katılım toplum içindeki iletişimi ve karşılıklı etkileşimi artırır. Çoğulcu bir şekilde birlikte yaşama ve dayanışma isteğinin güçlenmesini sağlar. Katılım yerelde yaşayan vatandaşların birbirlerini hakkında daha fazla haberdar olmasını sağlar, daha güçlü ve duygudaşlık kurabilen bir yapının kapılarını açar.

- ✓ Katılımın gerçekleşebilmesi bakımından; şeffaf, hesap vermeye açık ve kabul gören karar mekanizmalarını öngörür. Kararların “yurttaş adına alındığı” bir fiilden “kararların ortaklaşa alındığı” yeni bir paradigmaya imkân tanır.
- ✓ Katılım pek çok açıdan toplumsal sermayenin olgunlaşmasına ve kamuda çalışan idareciler ile vatandaşlar arasında karşılıklı bir güven sağlanmasına ve güvenin artması neticesinde de demokrasinin gelişmesine katkı sağlar.

3.2.1. Yerel Katılımı Sağlayan Uygulamalar

Temelde merkezi yönetimlerin aksine yerelde bulunan yönetim birimleri halkın istek ve tercihlerine duyarsız kalamazlar. Yerelde yaşayan halk o bölgenin yerel nitelikteki yönetim birimine karşı daha aktif rol almaktadırlar. Demokratik yaşamın geliştirilebilmesi açısından gerekli katılım imkânlarının sürekli iyileştirilmesi ve açık tutulması gerekmektedir. Halk yerelde yönetimin bir paydaşı durumundadır. Bir alman atasözü “kent havası insanı özgür kılar” şeklindedir. Bu gönderme yerel yönetimler ve özgürlük arasında bir bağ kurulduğuna işaret etmektedir. Kente bağlılık ve hemşerilik duyguları; kentin karar ve yönetim mekanizmalarına katılım sayesinde çok daha güçlenmektedir.

Yerel katılım yöntemlerinden bazılarını örneklandırmek gerekirse, bunlar (Çukurçayır, 2012: 139-174, Yatkın ve Sürekli, 2009: 790-793):

Yerel Gündem 21 Programı: Birleşmiş Milletler tarafından Rio’da gerçekleştirilen Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21. yüzyılın gündemini belirleme amacıyla oluşturulan Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28. bölümü gereğince, yerel yönetimlerin rehberliğinde, sivil toplumun ve katılımcı diğer ortakların, yerel sorunlarını ve beraber belirledikleri önceliklerini, kentler açısından Gündem 21 olarak anılan program oluşturmaktadır. Yerel Gündem 21 İçerik olarak; yerelde ilerisi için sürdürülebilir kalkınma problemlerinin çözümüne dair uzun dönemli, stratejik bir planın oluşturulması ve fiiliyata geçirilmesi yoluyla, yerel düzeyde bir katılımcı ve çok sektörlü yapıyı oluşturmayı hedeflemektedir. Yerel Gündem 21’in faaliyetlerini uygulayabilmesi bakımından sahip olduğu bazı uygulamalar mevcuttur. Bunları kent konseyleri, kadın ve gençlik meclisleri ve çalışma grupları şeklinde sıralayabiliriz.

Kent Konseyleri: Yerelde demokratik katılımı, hemşerilik hukukunu ve birlikte yaşam farkındalığının geliştirilmesini sağlar ve bunun yansırı çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının

uygulanabilmesi açısından uygun bir zemin oluşturur. Bu konsey yerel yönetimlerin etkinlik ve faaliyetlerini gözlemleyerek rapor oluşturmak suretiyle sorunların çözümüne dair tavsiyelerde bulunur. Kent politikalarının beraber oluşturulması ve uygulanması bakımından paydaşlarıyla o kentin bileşenlerinin meydana getirdiği katılımcı bir istişare merciidir. Bu bakımdan ileriye dönük kalkınmanın sağlanması, çevreye karşı duyarlılığın oluşturulması, sosyal yardımlaşmanın etkili hale getirilmesi, kent dayanışması, şeffaflık, hesap sorabilme ve hesap verme mekanizmalarının açık tutulması şeklinde çok yönlü bir etkileşim ortamı oluşturmaktadır. Kent konseyleri, kendi çalışma ilkelerini veya tüzüklerini hazırlayıp onaylamakta ve bunlara göre faaliyetlerini şekillendirmektedir.

Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları ifade etmektedir.

Geri Çağırma: Prensip olarak halkın belirlediği yöneticileri, yapmakta oldukları görevin henüz görev süresi dolmamışken, onların görevden alınmalarını temin edebilecek güçlü bir argüman sunmaktadır. Bu geri çağırma yetkisinin kullanılabilmesi için söz konusu yerel yönetim birimine kayıtlı seçmenlerce bir karara varılması gerekmektedir. Bu işlemin yapılabilmesi için öncelikle belirli sayıdaki seçmenden imza toplanması gerekmektedir. Nihai sonuca ulaşılabilmesi için geri çağırma referandumu düzenlenmelidir. Bu uygulamayla beraber hedeflenen; hem işleyen bir kamu denetim mekanizmasının oluşturulması, hem de halkın yönetime katılımının sağlanabilmesidir (Erdoğan, 2019:355-356).

Katılımcı Bütçeleme: Katılımcı bütçeleme, doğrudan demokrasi yaklaşımını temsil eder. Genel olarak vatandaşlara hükümet operasyonları hakkında bilgi edinme ve hükümet faaliyetlerini planlama, tartışma ve etkileme fırsatı sunan oldukça etkili bir katılım mekanizmasıdır. Buna göre; kamu kaynaklarının tahsisi, vatandaşların bilgilendirilmesi ve iyi yönetim talebini güçlendirmek için eşsiz bir araçtır. Katılımcı bütçelemenin yarattığı gelişmiş şeffaflık ve hesap verebilirlik unsurları; yerel yönetimlerin verimsizliğini azaltmak, kayırmacılığın önüne geçmek ve yolsuzluğu engellemek bakımından oldukça etkili bir denetim ve müdahale aracıdır. Katılımcı bütçeleme, sesini duyurma şansı bulamayan gruplara seslerini duyurma ve çıkarları

için hayati önem taşıyan kamu kararlarını etkileme fırsatı vererek bu yönüyle kapsayıcı yönetişimi de güçlendirmektedir (Shah, 2007: 1-2). Katılımcı bütçeleme sayesinde, halkın yerel yönetimlerin karar ve politikaları hakkında ilk elden bilgi edinme, söz konusu politikalarını etkileme ve yönetimleri sorumlu tutma fırsatı doğurmaktadır (Moynihan, 2007: 61).

Danışma Kurulları: Sivil toplum örgütleri, yönetici, uzman ve halk temsilcilerinin katılımıyla oluşturulan bu kurullar; katılımcı demokrasi kültürünün gelişmesine yani halkın görüşlerinin alınması esasıyla alınacak kararlar üzerinde etkili olabilmelerine imkân tanımaktadır.

Halk oylaması: Yerel coğrafyalarda bulunan yerel halk topluluğunun beklenti ve tercihlerinin yönünü ve içeriğini belirlemek açısından oldukça demokratik bir yöntemdir. Bu yolla halkın karar mekanizmalarında belirgin rol alması sağlanabilmektedir. Bu sayede yöneticiler halkın ihtiyaçlarına karşı çok daha duyarlı olabilmektedirler.

Halk Toplantıları: Yerel yönetimlerin çoğunlukla halkı bilgilendirmek ve görüş alışverişinde bulunmak amacıyla uyguladığı yöntemlerden bir tanesidir.

Planlama Forumları: Bu katılım türünde diğerlerinden farklı olarak katılımcılar rastlantısal örneklem yoluyla seçilir. Rastgele seçilmiş bu kişilerin, uzmanlar eşliğinde belirlenmiş çalışma gruplarına kendileri için uygun olan bir vakitte katılmaları istenir ve bu yolla alınacak kararların başarı oranının yükseltilmesi hedeflenir.

Yurttaş Kurulları: Toplumsal yaşam içerisinde ihmal edilen veya yeterince söz hakkı verilemeyen, engelli veya yabancı uyruklu vatandaşlar gibi grupların yerel karar alma süreçlerine dâhil olmalarını hedeflemektedir.

Gelecek Atölyeleri: Beyin fırtınası yöntemiyle katılımcılardan sosyal ve çevresel konularda; fantezi, eleştiri ve uygulama şeklinde fikirlerini paylaşmaları istenir. Etkileşimin oldukça yüksek olduğu bu yöntemde katılımcılar dilek ve umutlarını ortaya koyarak sonuç değerlendirmesi yapmaya çalışır. Küçük gruplar halinde etkileşime imkân tanıyan bu yöntem sosyalleşme bakımından da olumlu sonuçlar doğurmaktadır.

İnternet Ağı: Bilgi iletişim teknolojileri, yaşamın her alanın da kolaylaştırıcı etkilerini sunmakla beraber; halkın yönetime katılım yöntemleri açısından da belki de en önemli görevi üstlenmektedir. Diğer

katılım yöntemlerine nazaran soru-cevap, öneri-eleştiri ve görüş beyan etmek açısından çok daha pratik bir yol sunmaktadır. Katılım açısından internet teknolojisinin ilerlemesiyle birlikte yerel kamu kuruluşlarının web siteleri de büyük önem kazanmıştır. Yerel yönetimler bu web hizmetini etkin bir şekilde kullanarak öncelikle vatandaşları ile sanal bir ağ kurmaktadır. Özellikle 2019 yılında ortaya çıkan ve 2020-2021 yılında yaşamı her bakımdan zorlaştıran Covid-19 salgını, bu tarz iletişim kanallarının ne kadar hayati olduğunu ortaya çıkartmıştır. Salgın süresince pek çok kamu hizmeti internet üzerinden çoğunlukla da E-devlet kanalıyla sağlanmıştır. Yurttaşların oturduğu yerden sadece bir akıllı telefon uygulaması üzerinden pek çok yerel hizmete ulaşabildiğini ve bu kanallar üzerinden soru, görüş ve taleplerini iletebildikleri bir imkânın olması oldukça önem taşımaktadır. Bunu takiben akıllı kent ve akıllı mahalle kavramlarının da hayata geçirilmesinin önemi ortaya çıkmıştır. Günümüzde bu tarz uygulamalar daha da geliştirilerek, etkileşimin arttırıldığı pek çok yeni yöntem şeklinde; yerel yönetimler, özel şirketler ve merkezi yönetimlerce uygulanmaya konulmaktadır.

Yuvarlak Masa Toplantıları: Konu sınırlandırması olmaksızın, tüm konuların ele alındığı ve çoğunlukla katılımcılarının konularında uzman bireylerden oluştuğu, fikir alma ve meşrulaştırma faaliyetlerinin yapıldığı bir katılım türüdür.

Kamuoyu Yoklamaları: Yapılan hizmetlerin halk nezdinde ne kadar karşılık bulup bulmadığına karşın yapılan anket ve benzeri yöntemlerin uygulanması esasına dayanmaktadır. Alınan geri bildirimler karar mekanizmalarında belirleyici bir faktör olabilmektedir.

4. SONUÇ

Demokrasinin adeta katılım sözcüğüyle beraber anılmasının temelinde, yerel yönetimlerin büründüğü siyaset okulu rolü yani halkın siyasi ve idari açıdan yönetime katılımının çok daha etkin ve canlı bir atmosferde olmasından doğmaktadır. Bu açıdan yerel yönetimlerin sağladığı etkinliğin dışında, özgürlük, özerk ve paylaşım kelimeleriyle birlikte anılması demokratik teamüllere olan yakın ilişkisinin bir sonucudur. Demokratik sistemlerde, halkın kendisini ilgilendiren konularda yönetime katılması ve katılım sağladığı birimlerde görev alması iki açıdan büyük önem taşımaktadır. Bunları; yerel halkın alınacak politikalarda yön verici ve belirleyici olabilmelerine imkân tanınması ve yapılan hizmet ve hayata geçirilen politikaların denetlenebilmesi olarak sıralayabiliriz. Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetim açısından denetlenebilirlik demokrasinin yaşamsal bir fonksiyonunu oluşturmaktadır. Katılımcı bir demokrasi yaratılabilmenin en kolay yolu yerel yönetimlerin

güçlendirilmesi ve desteklenmesiyle sağlanabilir. Merkezi yönetimlerde alınan kararlar bakımından, katılımcı bir siyasetin uygulanabilirliğiyle, yerelde uygulanabilirliği arasında hem pratik, hem de siyasal yönden pek çok zorluklar bulunmaktadır. Yerel yönetimler sahip oldukları dinamik yapı sayesinde bu zorlukları rahatlıkla aşabilmektedirler. Yerel halkın seçimle oluşturulmuş kendi yönetim organları eliyle tercihte bulunması demokratik açıdan çok değerlidir. Halkın karar organlarına katılımını arttırmak amacıyla bilgi iletişim teknolojilerinin daha ulaşılabilir ve yaygın hale getirilmesinde yerel yönetimlere büyük görevler düşmektedir. Demokrasi kavramı ortadan kalktığı veya zayıfladığında önemi daha çok fark edilen bir unsurdur. Bireylerin yaşadığı yerle ortak bir kentlilik bağı kurması ve aidiyet hissetmesi için karar mekanizmalarına veya yönetime katılması bu açıdan hayati önem taşımaktadır. Merkezi yönetimlere görece daha küçük yönetim birimlerine yaklaştıkça aynı zamanda bireye en yakın kademelere doğru gelinir. Unutulmamalıdır ki; bireylerin yönetim sürecine girme ve yönetime katılma isteği de bu korelasyonla beraber artmaktadır. Kararların “vatandaş adına alındığı” anlayıştan “kararların ortaklaşa alındığı” yeni bir paradigmaya doğru giden yolda, katılım en güçlü argüman olacaktır.

KAYNAKÇA

- Akay, H. (2010). Yerel Yönetimlerde Katılımcı Mekanizmalar ve Süreçler. Türkiye Avrupa Vakfı
http://turkiyeavrupavakfi.org/wp-content/uploads/2016/10/Matra_Kitap3.pdf
- Bartlett, D. & Dibben, P. (2002). Public Sector Innovation and Entrepreneurship: Case Studies from Local Government, *Local Government Studies*, 28 (4),107-121.
- Çukurçayır, M.A. (2012), *Siyasal Katılma ve Yerel Demokrasi*. (4.Baskı) Çizgi Yayınevi.
- Demirci, M. (2012). Yönetişim Perspektifinden Kent Planlaması, F. N. Genç. (Ed.). *Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*. (1.Baskı, ss. 137-174) Ekin Yayınevi.
- Erdoğan, O. (2020). Geri Çağırma Mekanizması: Uluslararası Örneklerden Türkiye'ye Çıkarımlar. *Sosyoekonomi*, 28 (45) , 353-371. DOI: 10.17233/sosyoekonomi.2020.03.20
- Eryılmaz, B. (2016). *Kamu Yönetimi Düşünceler-Fonksiyonlar-Politikalar*. (9. Baskı) Umuttepe Yayınları.

- Göküş, M. (2007), Türkiye’de Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi, *Kamu Yönetiminin Yapısal ve İşlevsel Sorunları*. M. A. Çukurçayır & G. Gökçe, (Eds.), Çizgi Kitapevi.
- Gül, H., Özgür, H. (2004). Ademi Merkeziyetçilik ve Merkezi Yönetim-Yerel Yönetim İlişkileri. M. M. Acar & H. Özgür (Eds.), *Çağdaş Kamu yönetimi II*. (1. Baskı) Nobel Basımevi.
- Heywood, A. (2007). *Siyasi İdeolojiler*. Adres Yayınları.
- İzci, F, Atmaca, Y, ve Telsaç, C. (2020). Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Kapsamında Kamu Hizmet Algısının Ölçümü: Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği, *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 5 (2) , 70-88.
- Kahraman, Y., Vurgun, L. ve Öztop, S. (2012). Yönetişim Anlayışı ve Değerlerin Yönetim Kültürüne Etkileri. *F. N. Genç. (Ed.). Yönetişim ve Yönetim Ekseninde Kamu Yönetimi*, (1. Baskı, ss. 112-136) Ekin Yayınevi.
- Keleş, R. (1989). Kıyıların Korunması ve Toplum Yararı, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 44 (1).
- Keleş, R. (1995). Yerel Demokrasi İçin Yargı Güvencesi (Turan Güneş'in Anısına), *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50 (03). Doi: 10.1501/SBFder_0000001868
- Keleş, R. (2014a). Kent ve Kültür Üzerine, *Mülkiye Dergisi*, 29 (246) , 9-18.
- Keleş, R. (2014b). *Yerinden Yönetim ve Siyaset*. (9. Baskı) Cem Yayınları.
- Keleş, R. (2020). Yerel Demokrasiyi Merkeziyetçilik Virüsünden Arındırmak, *Kent ve Çevre Araştırmaları Dergisi*, 2 (1) , 45-58.
- Keleş, R. (1989). Yerel Yönetim Kavramı, R. Keleş & F. Yavuz (Ed.) *Yerel Yönetimler*. Turhan Kitabevi.
- Kocaoğlu, M. (2015). *Yerel Yönetimlerde Katılım ve Kültür*. Çizgi Kitabevi.
- Mengi, A., ve Keleş, R. (2013). *Avrupa Birliğinin Bölge Politikaları*. Cem Yayınevi.
- Moynihan, D. (2007). Citizen Participation in Budgeting: Prospect for Developing Countries. Participatory Budgeting, Anwar Shah

- (Ed.), *Worldbank Public Sector Governance and Accountability Series 39498*.
- Ökmen, M. ve Parlak, B. (2015). *Yerel Yönetimlerde Yeni Vizyonlar*. Ekin Yayınevi.
- Özer, A. ve Önen, S.M. (2017). *200 Soruda Yönetim Kamu Yönetimi*. Gazi kitapevi.
- Shah, A. (2007). Participatory Budgeting, Anwar Shah (Ed.), *Worldbank Public Sector Governance and Accountability Series 39498*.
- Shah, A. & Thompson, T. (2004). Implementing Decentralized Local Governance: A Treacherous Road with Potholes, Detours and Road Closures, *World Bank*, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/14178/wps3353.pdf?sequence=1&isAllowed=y> Erişim (23.03.2021)
- Telsaç, C. (2019). Toplam Kalite Yönetimine Kamu Yönetimi Perspektifinden Bakmak, *Uluslararası Akademik Birikim Dergisi*, 2, (1), 14-23.
- Telsaç, C. (2020). *Yeni Kamu Yönetimi Anlayışı Kapsamında Kamu Hizmet Algısının ölçümü: Van Eğitim ve Araştırma Hastanesi Örneği*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Tortop, N., İsbir, E.G., Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, M.A. (2016). *Yönetim Bilimi*. (10. Baskı) Nobel Yayınları.
- Tunç, A., Belli, A. ve Aydın A. (2019). Yerelde Yönetişim Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi Örneği, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*. 18 (1), 256-270. <https://doi.org/10.21547/jss.453905>
- Yatkın, A. ve Sürekli, G. (2009). Demokratikleşme ve Katılımcı Demokrasi Anlayışı Sürecinde Yerel Yönetimlerin Rolü, 4. *Ulusal Yerel Yönetimler Sempozyum Bildirileri TODAİE*.
- Yılmaz, V. (2019). Türkiye’de Kentsel Dönüşüm Sürecinin Yansımaları Ve Kentleşme, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4 (7) , 119-134.